

INSTRUKCJA DO NALEŻYTEGO WPROWADZENIA W ŻYCIE KONSTYTUCJI O ŚWIĘTEJ LITURGII *

Wstęp

I. *Natura niniejszej instrukcji*

1. Słusznie zalicza się Konstytucję o Świętej Liturgii do pierwszych owoców II Powszechnego Soboru Watykańskiego, ponieważ ona kieruje najznacniejszą częścią czynności Kościoła. Ona też o tyle przyniesie obfitsze owoce, o ile duszpasterze i wierni głębiej i dokładniej zapoznają się z jej duchem i chętnie wprowadzą ją w życie.

2. Rada, której celem jest wprowadzenie w życie Konstytucji o Świętej Liturgii, ustanowiona przez miłościwie nam panującego papieża Pawła VI, listem apostolskim *Sacram Liturgiam*, już zaczęła ohotnie wypełniać powierzony sobie obowiązek, aby zarówno przepisy Konstytucji i listu apostolskiego były sumiennie wypełniane, jak również aby dostarczyć tego wszystkiego co dotyczy interpretacji i wprowadzenia w życie wyżej wspomnianych dokumentów.

3. Ponieważ jest bardzo ważne, aby powyższe dokumenty już od samego początku były należycie stosowane, w praktyce, usuwając jeśliby gdzieś powstały jakieś wątpliwości w związku z ich interpretacją, „Rada” z polecenia papieża przygotowała niniejszą instrukcję, w której jaśniej określa się obowiązki Konferencji Biskupów, dotyczące spraw liturgii. Także dokładniej tłumaczy się niektóre zasady, które w owych przesławnych dokumentach zostały ogólnikowo określone, jak również dopuszcza się i postanawia, aby niektóre z nich już od zaraz jeszcze przed reformą ksiąg liturgicznych mogły być w praktyce wprowadzone.

II. *Niektóre zasady, godne uwagi*

4. To zaś co się określa, że ma być od zaraz wprowadzone w życie, dotyczy tego, aby liturgia jeszcze dokładniej odpowiadała zawsze myśli Soboru, poszerzania aktualnego uczestnictwa w niej wiernych.

* Przekład ks. Stanisława Grzybka.

Nadto owa ogólna odnowa liturgii będzie przyjęta lepiej przez wiernych, jeśli będzie postępować stopniowo i powoli i jeśli duszpasterze uprzednio wyjaśnią ją im i przedstawiają za pomocą należycie przygotowanej katechezy.

5. Ale przede wszystkim konieczne jest, aby wszyscy byli przekonani o tym, że Konstytucja o Św. Liturgii II Soboru Watykańskiego nie przedstawia sama dla siebie zmian form i tekstów liturgicznych, lecz raczej chce tak wychować wiernych i do takiego zachęcić ich duszpasterstwa, ażeby uważali liturgię za szczyt i źródło (por. Konst. art. 10). Zmiany bowiem w liturgii już wprowadzone i te które w przyszłości wprowadzone będą, ten właśnie cel mają na względzie.

6. Siła zaś tego duszpasterstwa odnośnie odnowy liturgii na tym polega, aby w życiu zostało wyrażone misterium paschalne, przez które wcielony Syn Boży, ten, który stał się posłuszny aż do śmierci krzyżowej, aby tak został wywyższony w swoim zmartwychwstaniu i wniebowstąpieniu, żeby On sam udzielał życia Boskiego światu, przez które to życie, ludzie umarli grzechowi i do, Chrystusa upodobnieni, aby *już nie sobie żyli lecz temu który za nich umarł i zmartwychwstał* (2 Kor 5, 15).

To dokonuje się przez wiarę i sakramenta wiary, szczególnie przez chrzest (por. Konst. art. 6) i przez misterium eucharystii (por. Konst. art. 47), wokół której koncentrują się inne sakramenta i sakramentalia (por. Konst. art. 61) i cały krąg uroczystości, przez które wyjaśnia się w ciągu roku w Kościele paschalne misterium Chrystusa (por. Konst. art. 102, 107).

7. Dlatego chociaż liturgia nie obejmuje całej działalności Kościoła (por. Konst. art. 9), słusznie jednak należy zaznaczyć, że czynności duszpasterskie wiążą się ściśle z liturgią i dlatego duszpasterstwo liturgiczne należy spełniać, nie jako odłączone i oderwane, ale najściślej z innymi czynnościami duszpasterskimi zjednoczone.

Szczególnie jednak konieczne jest, aby była wewnętrzna żywa łączność między liturgią a katechezą i między nauczaniem religijnym a kazaniem.

III. Spodziewane skutki takiej akcji

8. Z tego też względu biskupi i ich pomocnicy w kapłaństwie niech z dnia na dzień coraz więcej koncentrują cały swój duszpasterski obowiązek wokół liturgii. W ten sposób wierni przez doskonałe uczestnictwo w świętych celebracjach będą mieli możliwość obficie czerpać życie Boże, a stając się zacznym Chrystusowym i solą ziemi, będą to życie głosili i na innych przelewali.

R o z d z i a ł I.

NIEKTÓRE ZASADY OGÓLNE

I. *Stosowanie tych zasad*

9. Praktyczne zasady, które zawierają się już to w Konstytucji, już to w niniejszej instrukcji, jak również i te na które się zezwala i które się postanawia już teraz przez niniejszą instrukcję, jeszcze przed reformą ksiąg liturgicznych, chociaż dotyczą jedynie rytu rzymskiego mogą być także stosowane i w innych rytach łacińskich z uwzględnieniem przepisów prawa ogólnego.

10. To co w niniejszej instrukcji przekazuje się kompetentnej terytorialnej władzy kościelnej, jedynie tylko przez tę władzę może i powinno być wprowadzone w życie, na mocy prawnie przez nią wydanych dekretów.

W poszczególnych zaś wypadkach należy ściśle określić czas i inne okoliczności, w zależności od których powyższe dekrety zaczynają obowiązywać, pozostawiając zawsze odpowiedni okres czasu na wakacje dla prawa, tak aby w tym czasie wierni mogli być odpowiednio pouczeni i zapewnieni do wykonania tychże dekretów.

II. *Liturgiczne wychowanie duchownych* (do Konst. art. 15, 16 i 18)

11. Do liturgicznego wychowania duchownych należy:

a) fakultety teologiczne powinny mieć katedrę liturgii, tak aby wszyscy alumni otrzymali należne im wykształcenie liturgiczne. Zaś w seminariach duchownych i w zakonnych domach studiów niech się zatroszcą ordynariusze miejscowi i wyżsi przełożeni zakonni, by jak najprędzej znalazł się tam specjalista profesor liturgii, należycie do tego przygotowany;

b) profesorowie, którzy przewodniczą nauczaniu liturgii, niech jak najprędzej doksztalca się, zgodnie z zasadą art. 15 Konstytucji;

c) dla pogłębienia wychowania liturgicznego szczególnie tych duchownych, którzy już pracują w winnicy pańskiej, zależnie od potrzeby, należy założyć instytuty liturgii pastoralnej.

12. Kompetentna władza powinna nauczać liturgii, wprowadzając ją na określoną ilość godzin w program studiów i przekazując pouczenia odpowiednią metodą zgodnie z zasadą art. 16 Konstytucji.

13. Nabożeństwa liturgiczne należy odprawiać w sposób jak najbardziej doskonały i dlatego:

a) należy przestrzegać bardzo starannie rubryk i godnie wykonywać obrzędy pod czujną opieką przełożonych, poprzedzając wszystko koniecznymi przygotowaniem;

b) klerycy niech często spełniają obowiązki liturgiczne, wypływające z ich święceń tj. obowiązki święceń diakonatu, subdiakonatu akolity, lektora, a także komentatora i śpiewaka;

c) kościoły i kaplice, sprzęt liturgiczny w ogólności a w szczególności szaty kościelne, wszystko to niech nosi na sobie cechy właściwej sztuki kościelnej, nawet i współczesnej.

III. Liturgiczna formacja życia duchownego kleryków (do Konst. art. 17)

14. Aby kleryków urobić do pełnego uczestnictwa w kulcie liturgicznym i do czerpania stamtąd życia duchownego, tak aby je później innym mogli przekazywać, ma być skutecznie wprowadzona Konstytucja o Świętej Liturgii w seminariach duchownych i zakonnych domach studiów, zgodnie z zasadami dokumentów Stolicy Apostolskiej, wspierana jednomyślnymi i zgodnymi wysiłkami przełożonych i profesorów.

To zaś należyte kierowanie kleryków do liturgii powinno się okazywać w zalecaniu im książek traktujących o liturgii, szczególnie pod kątem widzenia teologicznego i duchownym. Odpowiednia ilość tych książek powinna się znajdować w bibliotece. Także zalecać im należy medytacje i kazania, które przede wszystkim czerpią ze źródła Pisma św. i liturgii (por. Konst. art. 35, 2), oraz wspólne ćwiczenia, odpowiadające różnym okresom roku liturgicznego na temat jaki przynoszą ze sobą zwyczaje i nauka chrześcijańska.

15. Należy codziennie odprawiać eucharystię, która jest ośrodkiem całego życia duchownego, używając do tego różnych i coraz to bardziej odpowiednich sposobów, które lepiej będą odpowiadać warunkom uczestniczących (por. Konst. art. 19).

W niedzielę zaś i inne większe święta, Msza św. odprawiana dla wszystkich wspólnie mieszkających w domu, powinna być śpiewana z homilią i jeśli to jest możliwe z Komunią sakramentalną tych wszystkich, którzy nie są kapłanami. Kapłani zaś których potrzeba wiernych nie zmusza do osobistego celebrowania, mogą koncelebrować szczególnie w bardziej uroczyste święta, od kiedy ten nowy obrzęd zostanie już prawnie wprowadzony w życie.

Wypada, aby przynajmniej w większe święta alumni wyższych święceń, uczestniczyli w eucharystii, skupieni wokół biskupa w kościele katedralnym (por. Konst. art. 41).

16. Bardzo wypada, aby klerycy, nawet jeśli jeszcze nie są zobowiązani do odmawiania brewiarza, aby codziennie odmawiali lub śpiewali rano laudesy, jako modlitwy poranne pod wieczór nieszpory, jako modlitwy wieczorne, albo kompletę na zakończenie dnia. Niech też i sami przełożeni, o ile to jest możliwe, uczestniczą w tej wspólnej recytacji. Prócz tego klerykom wyższych święceń należy wyznaczyć w regulaminie dnia odpowiednią ilość czasu na

odmawianie brewiarza. Jest rzeczą pożyteczną, aby alumni wyższych święceń w miarę możliwości śpiewali nieszpory w kościele katedralnym.

17. Powinno się należycie doceniać ćwiczenia duchowne, odprawiane zgodnie z prawami lub zwyczajami jakiegokolwiek miejsca albo instytutu. Należy jednak przy tym pamiętać, jeśli szczególnie odprawia się je wspólnie, aby odbywały się w duchu liturgii po myśli art. 13 Konstytucji i aby uwzględniały okres roku liturgicznego.

IV. Liturgiczna formacja członków zrzeseń dążących do doskonałości

18. Wszystko to co było powiedziane w artykułach poprzednich o liturgicznej formacji życia duchowego kleryków, powinno być zastosowane do członków zrzeseń dążących do doskonałości, czy to mężczyzn czy kobiet, z uwzględnieniem tego co uwzględnić należy.

V. Liturgiczne wychowanie wiernych

19. Duszpasterze powinni usilnie zabiegać o to, aby zarządzenia Konstytucji o liturgicznym wychowaniu wiernych i o ich aktualnym uczestnictwie, tak wewnętrznym jak i zewnętrznym, dokonywało się starannie i z cierpliwością „stosownie do ich wieku, stanu, rodzaju życia i stopnia kultury religijnej” (Konst. art. 19). Szczególnie zaś niech się zatroszcza o liturgiczne wychowanie i aktualne uczestnictwo tych, którzy należą do religijnych stowarzyszeń świeckich, ponieważ ich obowiązkiem jest głębiej uczestniczyć w życiu Kościoła i służyć pomocą duszpasterzom w celu rozwijania życia liturgicznego w parafii (por. Konst. art. 42).

VI. Kompetentna władza w sprawach liturgicznych (do Konst. art. 22)

20. Kierowanie liturgią należy do władzy kościelnej. Dlatego też nikt inny w tej materii nie może postępować na własną rękę, bo to byłoby częściej ze szkodą, niż pomagałoby do odnowy samej liturgii, dokonywanej przez kompetentną władzę.

21. Do Stolicy Apostolskiej należy główna reforma ksiąg liturgicznych w tym, co dotyczy Kościoła powszechnego, a także uznawania czy też zatwierdzania aktów i propozycji władzy terytorialnej, jak również przyjmowania propozycji i próśb tejże władzy.

22. Biskup kieruje liturgią w granicach swojej diecezji zgodnie z zasadami i duchem Konstytucji o Świętej Liturgii, a także z dekretami Stolicy Apostolskiej i kompetentnej władzy terytorialnej.

23. Przez różnego rodzaju konferencje biskupów, do których należy kierowanie sprawami liturgii w myśl art. 22 § 2 Konstytucji należy na razie rozumieć:

a) albo konferencje wszystkich biskupów jakiejś narodowości zgodnie z zasadami listu apostolskiego *Sacram Liturgiam n. X*;

b) albo już prawnie ustanowioną konferencję z biskupów, albo z biskupów i innych miejscowych ordynariuszy, składającą się z wielu narodowości;

c) albo konferencję na podstawie zezwolenia Stolicy Apostolskiej składającą się z biskupów, lub z biskupów i innych ordynariuszy miejscowych wielu narodowości, szczególnie jeśli w poszczególnych krajach biskupi są tak nieliczni, że łatwiej jest im się zebrać razem z różnych narodowości, tego samego języka i tej samej kultury cywilnej. Jeśli specjalne warunki miejscowe przemawiają za czymś innym, sprawę należy przedłożyć Stolicy Apostolskiej.

24. Do wspomnianych wyżej konferencji, powinni być powołani:

a) biskupi rezydencjalni;

b) opaci i udzieleni prałaci;

c) wikariusze i prefekci apostolscy;

d) administratorzy apostolscy z nominacją stałą;

e) wszyscy inni ordynariusze miejscowi, wyjąwszy wikariuszów generalnych. Biskupi-koadiutorzy i sufragani mogą być powołani przez przewodniczącego za zgodą większości tych, którzy w konferencji biorą udział z głosem rozstrzygającym.

25. Zwolanie konferencji, jeśli na pewnych terenach, biorąc pod uwagę specjalne dodatkowe okoliczności, nie będzie się wydawało słuszniej postąpić inaczej, powinno być dokonane:

a) przez właściwego przewodniczącego, jeśli chodzi o konferencje już prawnie ustalone;

b) w innych wypadkach przez arcybiskupa względnie biskupa, któremu prawnie przysługuje przywilej precedencji, zgodnie z zasadami prawa.

26. Przewodniczący za zgodą ojców ustanawia porządek, jaki należy zachować w sprawach dyskutowanych, otwiera zebranie, przynosi je, odracza termin i kończy.

27. Głos rozstrzygający przysługuje wszystkim, o których była mowa w n. 24, nie wyłączając biskupów-koadiutorów i sufraganów, chyba, że będzie wyraźnie zastrzeżone inaczej w dokumencie dotyczącym zebrania.

28. Do prawnego uchwalenia dekretów, wymaga się 2/3 głosów w tajnym głosowaniu.

29. Akta kompetentnej władzy terytorialnej przesłane do Stolicy Apostolskiej celem ich uznania i zatwierdzenia, powinny zawierać co następuje:

a) nazwiska tych, którzy brali udział w konferencji;

b) sprawozdanie z czynności zebrania;

c) wyniki głosowania przy poszczególnych dekretach.

Akta te napisane w dwóch egzemplarzach, podpisane przez przewodniczącego i sekretarza konferencji, zaopatrzone odpowiednią pieczęcią należy przesłać do Rady, zajmującej się wprowadzeniem w życie Konstytucji o Świętej Liturgii.

30. Akta zaś w których znajdują się dekry, odnośnie używania i sposobu wprowadzania w liturgię języka ojczystego, oprócz tego co było na ten temat w numerze poprzednim, zgodnie z art. 56, § 3 Konstytucji i listu apostolskiego *Sacram Liturgiam n. IX*, powinny jeszcze zawierać:

a) wykaz tych poszczególnych części, do których postanowiono wprowadzić w liturgię język ojczysty;

b) dwa egzemplarze tekstów liturgicznych napisanych w języku ojczystym, z których jeden zostanie zwrócony konferencji biskupów;

c) krótką relację odnośnie kryteriów, na których opiera się to tłumaczenie.

31. Dekry władzy terytorialnej, odnośnie których wymaga się uznania i zatwierdzenia ich przez Stolicę Apostolską, tylko wtedy mogą być ogłoszone i w praktykę wprowadzone, kiedy zostaną przez Stolicę Apostolską uznane i zatwierdzone.

VII. *Czynności poszczególnych ludzi w czasie odprawiania liturgii* (do Konst. art. 28)

32. Celebrans nie odmawia prywatnie tych części tekstów, które odnoszą się do zespołów śpiewających i do ludu, jeżeli oni sami je odśpiewują albo recytują.

33. Także celebrans nie odmawia prywatnie tych lekcji, które czyta lub śpiewa odpowiedni duchowny albo ministrant.

VIII. *Nieogłądanie się na osoby* (do Konst. art. 32)

34. Poszczególni biskupi, a jeśli to będzie się wydawało pożyteczne, także i konferencje biskupów, krajowe czy narodowe, niech się o to zatroszcą, by przepis Świętego Soboru, który zabrania wyróżniania prywatnych osób albo stanowisk społecznych, czy to w ceremoniach czy zewnętrznych okazalnościach, był wprowadzony w praktykę na podległych im terenach.

35. Poza tym niech duszpasterze nie zapominają roztropnie i z miłością współpracować nad tym, aby zachować równość między wiernymi także i zewnętrzną w czynnościach liturgicznych, a szczególnie w czasie odprawiania Mszy św. i administrowania sakramentów i sakramentaliów i oprócz tego unikać wszelkiego pozorzy.

IX. *Uproszczenie niektórych obrzędów* (do Konst. art. 34)

36. Aby czynności liturgiczne odznaczały się szlachetną prostotą, która bardziej odpowiada mentalności naszych czasów, należy:

a) oddawać ukłony chórowi przez celebransa i asystę, tylko na początku i na końcu świętych czynności;

b) okadzenie duchowieństwa, z wyjątkiem tych, którzy naznaczeni są charakterem biskupstwa, niech się odbywa raz, potrójnym rzutem każdej poszczególnej części chóru;

c) okadzenie ołtarza dotyczy tylko tego ołtarza, na którym odprawia się czynność liturgiczną;

d) należy opuścić pocałunki rąk i rzeczy, które się podaje lub otrzymuje.

X. *Odprawianie świętej liturgii słowa Bożego* (do Konst. art. 35, 4)

37. W miejscowościach, gdzie dla braku kapłanów nie można odprawiać Mszy św. w niedzielę i święta nakazane, należy zalecić odprawianie świętej liturgii słowa Bożego na mocy zarządzenia ordynariusza miejsca, pod przewodnictwem diakona, alba wyznaczonego do tego laika. Program takiego odprawiania niech będzie prawie taki sam, jak program odprawiania liturgii słowa we Mszy św. Z zasady należy odczytać w języku ojczystym lekcję i ewangelię ze Mszy św. danego dnia, poprzedziwszy je i między nimi umieszczając śpiewy, szczególnie z psalmów. Ten, który przewodniczy, jeśli jest diakonem, wygłasza homilię, a jeśli nie jest diakonem, czyta homilię wyznaczoną przez biskupa czy proboszcza. Całe nabożeństwo należy zakończyć modlitwą wspólną, albo modlitwą wiernych i modlitwą pańską.

38. Wypada, aby także rozwijać świętą liturgię słowa Bożego w wigilię uroczystych świąt, w niektóre dni Adwentu i Wielkiego Postu oraz w niedzielę i święta, aby miały charakter liturgii słowa odprawianego we Mszy św., chociaż nic nie stoi na przeszkodzie, aby było tylko jedno czytanie.

W wypadku gdy rozporządzamy wielu czytaniem, tak że na ich podstawie jasno rysuje się historia zbawienia, ogólnie niech czytanie Starego Testamentu poprzedza czytanie Nowego Testamentu, a czytanie św. Ewangelii niech będzie szczytem wszystkiego.

39. Aby te czytania odbywały się godnie i pobożnie, niech się zatroszczą Komisje Liturgiczne poszczególnych diecezji o wskazania i udzielenie odpowiednich pomocy.

XI. Narodowe tłumaczenie tekstów liturgicznych

(do Konst. art. 36 § 3)

40. W narodowych tłumaczeniach tekstów liturgicznych dokonywanych zgodnie z zasadą art. 36 § 3, wypada aby przestrzegano co następuje:

a) narodowe tłumaczenia tekstów liturgicznych niech będą sporządzane na podstawie liturgicznego tekstu łacińskiego. Przekład zaś perykop biblijnych powinien być zgodny z łacińskim tekstem liturgicznym. Pozostawia się jednak możliwość poddania rewizji samego przekładu, jeśli zajdzie tego potrzeba w oparciu o tekst oryginalny, albo o inny bardzo dokładny przekład;

b) przygotowanie tłumaczeń tekstów liturgicznych poleca się w specjalny sposób Komisji Liturgicznej, o której mowa w art. 44 Konstytucji i w numerze 44 niniejszej Instrukcji, której do Komisji o ile to jest możliwe powinien dopomagać Instytut duszpasterstwa liturgicznego. Jeżeli zaś nie ma takiej Komisji, troskę o dokonanie tłumaczenia powierza się dwom lub trzem biskupom, którzy dobiorą sobie nie wyłączając świeckich, znawców w bibliстыce, w liturgii, w językach biblijnych, w języku łacińskim, w języku ojczystym, jak również i znawców muzyki. Konieczne bowiem jest, aby doskonałe tłumaczenie narodowe tekstów liturgicznych należycie odpowiadało licznym warunkom;

c) Rada do tłumaczeń zaś jeśli zajdzie potrzeba, wejdzie w kontakt z biskupami sąsiadujących krajów, mówiących tym samym językiem;

d) w krajach, gdzie mówi się wieloma językami, należy przygotować tłumaczenie odpowiadające poszczególnym językom. Tłumaczenia te należy poddać specjalnemu przebadaniu, przez biskupów, których to dotyczy;

e) należy zatroszczyć się o powagę ksiąg, z których czyta się ludowi teksty liturgiczne w języku ojczystym, tak aby już sama dostojność tych ksiąg pobudzała wiernych do większego szacunku słowa Bożego i rzeczy świętych.

41. W czynnościach liturgicznych, które są odprawiane gdziekolwiek przy współudziale ludu mówiącego innym językiem, szczególnie przy obecności zgromadzonych emigrantów parafie osobowe i im podobne mogą używać za zgodą ordynariusza miejsca języka ojczystego, znanego tym wiernym, według zwyczajów i tłumaczeń prawnie zatwierdzonych, przez kompetentną terytorialną władzę kościelną tegoż języka.

42. Nowe melodie, odnośnie części śpiewanych w języku ojczystym przez celebransa i przez asystę, powinny być zatwierdzone przez kompetentną terytorialną władzę kościelną.

43. Partykularne księgi liturgiczne, prawnie zatwierdzone jeszcze przed ogłoszeniem Konstytucji o Świętej Liturgii i posiadające zezwolenie aż do dnia dzisiejszego, jeśli nie sprzeciwiają się Konstytucji, zachowują swoją moc tak długo, dopóki pełna reforma liturgiczna, już to w części, już to w całości nie postanowi inaczej.

XII. Komisja Liturgiczna u boku Konferencji Biskupów (do Konst. art. 44)

44. Komisja Liturgiczna odpowiednio ustanowiona przez władzę terytorialną, jeśli to jest możliwe ma być wybrana z samego grona biskupów, albo ma się składać z jednego lub dwóch biskupów, którym dodano kilku kapłanów, znawców liturgii i teologii pastoralnej imiennie do tego powołanych.

Wypada, aby członkowie tej Komisji zbierali się kilka razy w roku razem z konsultorami tej Komisji, aby wspólnie omawiać pewne kwestie.

45. Władza terytorialna może odpowiednio do potrzeby zlecić tejże Komisji:

a) przeprowadzenie studiów i eksperymentów, zgodnie z zasadą art. 40, 1) i 2) Konstytucji;

b) rozwijanie rozpoczętych praktyk na całe terytorium, których domaga się sprawa liturgii i stosowanie w życiu Konstytucji o Świętej Liturgii;

c) Przygotowywanie studiów i pomocy, które są konieczne na mocy dekretów konferencji plenarnej biskupów;

d) obowiązek kierowania duszpasterstwem liturgicznym w całym kraju, czuwania nad wprowadzeniem w życie dekretów tejże konferencji plenarnej i referowania o tym wszystkim na samej konferencji;

e) częste zwoływanie zebrań i rozwijanie wspólnych przedsięwzięć razem ze stowarzyszeniami, które w danym kraju troszczą się o sprawy biblijne, katechetyczne, pastoralne, muzyczne i o sztukę świętą, a także ze stowarzyszeniami religijnymi świeckimi wszelkiego rodzaju.

46. Członkowie Instytutu duszpasterstwa Liturgicznego, jak również poszczególni znawcy, którzy zostali powołani do pomocy Komisji Liturgicznej niech się nie wahają chętnie nieść pomoc poszczególnym biskupom, aby tym skuteczniej rozwijać akcję duszpasterstwa liturgicznego na podległym im terenie.

XIII. Diecezjalna Komisja Liturgiczna (do Konst. art. 45)

47. Do obowiązków Diecezjalnej Komisji Liturgicznej, kierowanej przez biskupa należy:

a) poznać faktyczny stan duszpasterstwa liturgicznego w diecezji;

b) dokładnie spełniać to wszystko, co w sprawie liturgii postanowiła kompetentna władza, jak również pilnie prowadzić studia i badać przedsięwzięcia, które gdziekolwiek na tym polu mają miejsce;

c) praktyczne przedsięwzięcia wszelkiego rodzaju, które mogą pomóc rozwojowi sprawy liturgii podsuwać i proponować, a szczególnie na te, które mogą pomóc kapłanom już pracującym w winnicy pańskiej;

d) w poszczególnych wypadkach, a nawet w odniesieniu do całej diecezji poddawać właściwy im postępowy plan pracy duszpasterstwa liturgicznego. Wskazywać, a nawet poprosić do współpracy odpowiednich ludzi, którzy okazjnie mogą pomagać w tej sprawie kapłanom i przedkładać odpowiednie narzędzia i pomoce;

e) troszczyć się o to, aby posuwały się naprzód w diecezji przedsięwzięcia dotyczące sprawy liturgii w zgodzie i przy wzajemnej pomocy innych stowarzyszeń w podobny sposób do tego co już było powiedziane w numerze 45 e) w związku ze stanowieniem Komisji przy konferencjach biskupów.

Rozdział II.

MISTERIUM EUCHARYSTII

I. Układ Mszy św. (do Konst. art. 50)

48. Dopóki nie będzie zreformowany cały układ Mszy św., należy zachować co następuje:

a) Celebrans nie odmawia prywatnie części zmiennych, które śpiewa albo recytuje zespół śpiewaków albo lud;

b) Celebrans może śpiewać lub recytować części stałe razem z ludem lub zespołem śpiewaków;

c) na początku Mszy św., w modlitwach u stopni ołtarza opuszcza się psalm 42. Zaś wszystkie modlitwy u stopni ołtarza opuszcza się wtedy, gdy Mszę św. bezpośrednio poprzedza jakaś inna czynność liturgiczna;

d) W Mszy św. uroczystej subdiakon nie trzyma pateny, lecz spoczywa ona na ołtarzu;

e) W Mszach św. śpiewanych śpiewa się modlitwę zwaną sekretą albo nad ofiarowanymi darami, zaś w innych Mszach mówi się ją głośno;

f) śpiewa się albo odmawia głośno doksologię na koniec Kanonu od słów: *Per Ipsum* aż do: *Per omnia saecula saeculorum* R: *Amen*. Celebrans zaś przez całą doksologię trzyma kielich z hostią nieco podniesiony opuszczając znaki krzyża, a przykłęka jedynie na końcu po otrzymaniu od ludu ostatniej odpowiedzi: *Amen*;

g) W Mszach cichych lud razem z celebransem może odmawiać *Pater Noster* w języku ojczystym. W Mszach zaś śpiewanych lud razem ze celebransem może śpiewać w języku łacińskim, a jeśli terytorialna władza kościelna to postanowi to także i w języku ojczystym, w melodiach przez tę władzę zatwierdzonych;

h) modlitwę *Libera nos*, po modlitwie pańskiej śpiewa się albo odmawia głośno;

i) podczas rozdawania Komunii św. używa się formuły *Corpus Christi*. Celebrans wypowiadając te słowa ukazuje przyjmującemu hostię nieco podniesioną nad puszką, który odpowiada: *Amen*. Potem celebrans udziela Komunii św., opuszczając znak krzyża robiony hostią;

j) opuszcza się ostatnią Ewangelię. Znosi się też odmawianie po Mszy św. modlitw Leona XIII;

k) można odprawiać Mszę św. śpiewaną tylko z samym diakonem;

l) biskupi mogą w razie konieczności odprawić Mszę św. śpiewaną jak zwykli kapłani.

II. Czytania i śpiewy między czytaniem (do Konst. art. 51)

49. Podczas Mszy św. odprawianych razem z ludem odmawia się albo śpiewa czytania, Epistołę i Ewangelię twarzą do ludu;

a) w Mszach uroczystych z pulpitu albo przed balaskami;

b) w Mszy śpiewanej i we Mszy św. cichej jeżeli śpiewa lub czyta sam celebrans, czyni to albo od ołtarza, albo od pulpitu, albo od samych balasek, jak mu jest wygodniej. Jeśli zaś kto inny to czyta lub śpiewa czyni to z pulpitu lub od balasek.

50. W Mszach nie uroczystych odprawianych z udziałem wierznych, czytania i Epistołę razem ze śpiewami między nimi zachodzącymi, może czytać odpowiedni lektor albo ministrant. Celebrans wtedy siedzi i przysłuchuje się. Ewangelię zaś może czytać diakon albo inny kapłan, który wtedy odmawia *munda cor meum*, prosi o błogosławieństwo, a na końcu podaje księgę Ewangelii celebransowi do pocałowania.

51. W Mszach śpiewanych czytania, Epistołę i Ewangelię jeśli są wygłaszane w języku ojczystym, można je czytać bez śpiewania.

52. Gdy odmawia się lub śpiewa czytania, Epistołę razem z następującymi po nich śpiewami i Ewangelię, postępuje się w następujący sposób:

a) w Mszy św. uroczystej celebrans siedząc wysłuchuje czytania i Epistoły, jak również śpiewu między nimi zachodzącego. Subdiakon po odśpiewaniu albo po odczytaniu Epistoły zbliża się do celebransa i otrzymuje do niego błogosławieństwo. Potem celebrans sie-

dząco nakłada kadzidła do ognia i błogosławi, a kiedy śpiewa się alleluje z werselem, względnie pod koniec innych śpiewów po lekcji wstaje aby pobłogosławić diakona i wysłuchuje przy krześle (sedes) Ewangelii. Potem całuje księgę Ewangelii, a po chwili, jeśli się odmawia, intonuje wyznanie wiary. Po odmówieniu wyznania wiary, wraca razem z ministrantami do ołtarza, chyba że kieruje jeszcze modlitwą wiernych.

b) w Mszach śpiewanych albo cichych w których czytania, Lekcję, śpiewy po niej następujące i Ewangelię śpiewa albo odmawia ministrant, o którym była mowa w numerze 50, celebrans zachowuje się na sposób wyżej przedstawiony;

c) w Mszach śpiewanych albo cichych, w których celebrans śpiewa albo czyta Ewangelię, gdy śpiewają albo odmawiają Alleluja z odpowiednim werselem, względnie pod koniec innych śpiewów po Lekcji sam celebrans podchodzi do najniższego stopnia ołtarza, tam głęboko pochylony mówi: *munda cor meum*, a potem idzie do pulpitu albo do balasek aby odśpiewać lub odczytać ewangelię;

d) jeśli zaś w Mszy śpiewanej albo cichej sam celebrans śpiewa albo odmawia wszystkie czytania na pulpicie albo przy balaskach, on też sam jeśli to jest konieczne stojąc odmawia śpiewy zachodzące po czytaniach i po Lekcji. *Munda cor meum* mówi zwrócony do ołtarza.

III. Homilia (do Konst. art. 52)

53. Homilie należy wygłaszać podczas wszystkich Mszy św., celebrowanych z udziałem wiernych w niedziele i w święta nakazane. Także bynajmniej nie opuszcza się jej w Mszach św. konwentualnych, śpiewanych i pontyfikalnych.

W dniach zaś nie świątecznych zaleca się głoszenie homilii szczególnie w niektóre dni Adwentu i Wielkiego Postu, jak również przy innych okazjach z racji których wierni liczniej przybywają do kościoła.

54. Przez nazwę homilii należy rozumieć wyjaśnienie tekstu świętego albo jakiś pogląd na czytania Pisma św., albo jakiś inny tekst wyjęty z części stałych czy zmiennych Mszy św. danego dnia, mający na względzie albo tajemnicę o której się odprawia albo specjalną korzyść słuchaczy.

55. Jeżeli daje się pierwszeństwo kazaniom tematycznym wygłaszanym w czasie Mszy św. w pewne okresy roku, to jednak należy zachować harmonię przynajmniej ze szczególnymi okresami roku i świętami roku liturgicznego (por. Konst. art. 102—104), czyli z tajemnicą Odkupienia. Homilia bowiem jest częścią liturgii danego dnia.

IV. *Modlitwa powszechna, czyli modlitwa wiernych*
(do Konst. art. 53)

56. W miejscach w których już istnieje zwyczaj odmawiania modlitwy powszechnej albo wiernych przed Offertorium, po odmówieniu *Oremus* niech się na razie odmawia nadal, według przepisów obowiązujących w poszczególnych krajach. Celebrans niech kieruje tą modlitwą albo z krzesła (*sedes*), albo od ołtarza, albo przy pulpicie, albo przy balaskach.

Intencje względnie próśby może śpiewać diakon albo kantor, albo inny odpowiedni ministrant, pozostawiając dla celebransa słowa wstępne i modlitwę na zakończenie, którą zwykle niech będzie modlitwa: *Deus refugium et virtus* (por. *Missale romanum*, *Orationes diversae*, n. 20) względnie inna bardziej odpowiadająca szczególnym potrzebom.

W miejscach zaś w których nie ma zwyczaju odmawiania modlitwy powszechnej albo wiernych, kompetentna władza terytorialna może zdecydować aby ją odmawiano, na sposób wyżej określony, według formuł na razie przez nią samą zatwierdzonych.

V. *Zakres używania języka ojczystego we Mszy św.*
(do Konst. art. 54)

57. W Mszach św. już to śpiewanych już to cichych, odprawianych z udziałem wiernych, kompetentna terytorialna władza kościelna, może zezwolić na używanie języka ojczystego po uznaniu i zatwierdzeniu dokumentów przez Stolicę Apostolską:

a) przede wszystkim w czytaniach, w Lekcji i Ewangelii jak również w modlitwie powszechnej, czyli w modlitwie wiernych;

b) zgodnie z miejscowymi zwyczajami także przy śpiewaniu stałych części Mszy św., a mianowicie: *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, *Benedictus* i *Agnus Dei* i w antyfonach do introitu, przy ofiarowaniu i przy komunii, jak również i w śpiewach zachodzących między czytaniem;

c) ponadto w okrzykach pochwalnych, w pozdrowieniach, w formułach dialogu i w formułkach: *Ecce agnus Dei*, *Domine non sum dignus* i *Corpus Christi* podczas komunii wiernych, w modlitwie pańskiej i poprzedzającej ją zachęcie oraz w *Libera nos*, po *Ojcie Nasz*.

Jednak należy aby mszały, które służą użytkowi liturgicznemu oprócz tłumaczenia na język ojczysty, zawierały także teksty łacińskie.

58. W pozostałych częściach Mszy św. które śpiewa albo mówi sam celebrans na język ojczysty zgodzić się może tylko Stolica Apostolska.

59. Bardzo starannie niech troszczą się duszpasterze aby wierni szczególnie zaś członkowie religijnych stowarzyszeń świeckich umieli również odmawiać i śpiewać także w języku łacińskim stałe części Mszy św., które ich dotyczą, szczególnie przy zastosowaniu sposobów upraszczających.

VI. *Możliwość przyjęcia dwukrotnie Komunii św. w tym samym dniu*
(do Konst. art. 55)

60. Wierni którzy, przyjęli Komunię św. podczas Mszy św. w wigilię Paschy i w czasie Mszy św. w noc Bożego Narodzenia, mogą ponownie przystąpić do Komunii św. podczas drugiej Mszy św. paschalnej i na jednej z następnych Mszy św. odprawianych w sam dzień Bożego Narodzenia.

R o z d z i a ł III.

INNE SAKRAMENTA I SAKRAMENTALIA

I. *Części w których można używać języka ojczystego*
(do Konst. art. 63)

61. Kompetentna władza terytorialna może zezwolić na używanie języka ojczystego, po uznaniu i zatwierdzeniu dokumentów przez Stolicę Apostolską:

a) w obrzędach chrztu, bierzmowania, pokuty, namaszczenia chorych i małżeństwa, nie wyjmując nawet formuły należącej do istoty sakramentu. Również i w udzielaniu Komunii św.;

b) Podczas udzielania święceń; w przemówieniach wygłaszanych na początku jakiegokolwiek święcenia czy konsekracji, a także przy egzaminie elekta podczas konsekracji biskupiej, jak również podczas udzielania upomnień;

c) w sakramentaliach;

d) przy egzekwiach.

Gdyby jednak wydawało się potrzebne szersze użycie języka ojczystego, należy zachować przepis art. 40 Konstytucji.

II. *Opuszczenia w obrzędzie uzupełnień nad ochrzczonym*
(do Konst. art. 69)

62. W obrzędzie uzupełniania opuszczeń nad ochrzczonym dzieckiem o czym mówi Rytuał Rzymski, tyt. II rozdz. 5 opuszcza się egzorcyzmy pod numerami: 6 (*Exi ab eo*) 10 (*Exorcizo te immunde spiritus-Ergo maledicte diabole*) i pod n. 15 (*Exorcizo te, omnis spiritus*).

63. W obrzędzie uzupełniania opuszczeń nad ochrzczoneym dorosłym, o czym mówi Rytuał Rzymski, tyt. II, rozdz. 6, opuszcza się egzorcyzmy, które znajdują się pod numerami: 5 (*Exi ab eo*), 15 (*Ergo maledicte diabole*), 17 (*Audi maledicte satana*), 19 (*Exorcizo te — Ergo maledicte diabole*), 21 (*Ergo maledicte diabole*), 23 (*Ergo maledicte diabole*), 25 (*Exorcizo te—Ergo, maledicte diabole*), 31 (*Nec te latet*) i 35 (*Exi, immunde spiritus*).

III. Bierzmowanie (do Konst. art. 71)

64. Jeśli udziela się bierzmowania podczas Mszy św., wypada aby Mszę św. celebrował sam biskup, który wtedy bierzmuje ubrany w paramenty mszalne.

Mszę św. zaś podczas której udziela się bierzmowania, można odprawić jako wytywę II klasy o Duchu Świętym.

65. Po Ewangelii i po homilii, a przed przyjęciem bierzmowania, bierzmowani odnawiają chlubnie złożone na Chrzcicie św. przyrzeczenia, zgodnie ze zwyczajami istniejącymi prawnie w poszczególnych krajach, jeśli nie uczyniono tego już przed Mszą św.

66. Jeżeli Mszę św. celebruje ktoś inny, wypada aby biskup był podczas tej Mszy św. obecny ubrany w paramenty przepisane podczas udzielania bierzmowania, które mogą być albo koloru Mszy św. albo białego koloru. Sam biskup wygłasza homilię, celebrans zaś, po udzieleniu bierzmowania, odprawia dalej Mszę św.

67. Bierzmowania udziela się wg obrzędu przepisanego w Pontyfikacie rzymskim, przy słowach: *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*, po których następuje formuła *Signo te*, czyni się tylko jeden raz znak krzyża.

IV. Ciągły obrzęd namaszczenia chorych i wiatyku (do Konst. art. 74)

68. Kiedy udziela się razem namaszczenia chorych i wiatyku, jeżeli nie ma jeszcze w Rytuale partykularnym przepisanego ciągłego obrzędu, rzecz należy tak uporządkować:

Po dokonaniu pokropienia łącznie z modlitwami przepisanymi na początku udzielania obrzędu namaszczenia, jeśli zachodzi potrzeba, kapłan słuca spowiedzi chorego, a potem udziela namaszczenia i podaje na koniec wiatyk, opuszczając pokropienie z odpowiednimi formułami, spowiedź powszechną i absolucję.

Gdy zaś udziela się wtedy także błogosławieństwa apostołskiego z odpustem zupełnym na godzinę śmierci, wtedy udziela się go bezpośrednio przed namaszczeniem, opuszczając pokropienie z właściwymi mu formułami, spowiedź powszechną i absolucję.

V. Włożenie rąk podczas konsekracji biskupa (do Konst. art. 76)

69. Podczas konsekracji biskupa, wszyscy obecni biskupi, ubrani w strój chórowy mogą dokonać włożenia rąk. Słowa zaś: *Accipe Spiritum Sanctum*, wypowiadają tylko; biskup — konsekrator i dwaj biskupi współkonsekratorzy.

VI. Obrzęd małżeństwa (do Konst. art. 78)

70. Małżeństwa udziela się w czasie Mszy św., po Ewangelii i po homilii, której nigdy nie można opuścić, chyba, że słuszna przyczyna zwolni od odprawiania Mszy św.

71. Ile razy udziela się małżeństwa w czasie Mszy św., zawsze, nawet w czasie zakazanym, odprawia się Mszę św. wotywną za nowożeńców, względnie o niej jest wspomnienie zgodnie z rubrykami.

72. O ile to jest możliwe Mszę św. niech odprawia proboszcz, albo delegowany przez niego kapłan, który asystuje małżeństwu. A jeśliby małżeństwu asystował inny kapłan, celebrans nie odprawia Mszy św. dalej, dopóki obrzęd małżeństwa nie będzie spełniony.

Kapłan, który tylko asystuje małżeństwu, lecz sam Mszy św. nie odprawia, jest ubrany w komżę i białą stulę, według zwyczaju miejscowego także w kapę i wygłasza homilię. Błogosławieństwa zaś po *Pater Noster* i przed *Placeat* udziela zawsze kapłan odprawiający Mszę św.

73. Błogosławieństwa ślubnego udziela się zawsze w czasie Mszy św. także w czasie zakazanym, a nawet wtedy gdy jeden czy drugi małżonek powtórnie wstępuje w związki małżeńskie.

74. Przy zawieraniu małżeństwa poza Mszą św.:

a) na początku obrzędu wygłasza się krótkie pouczenie, zgodnie z listem apostołskim *Sacram Liturgiam*, n. V., które jednak nie jest homilią lecz jedynie zwykłym wprowadzeniem w obrzęd małżeństwa (por. Konst. art. 35, 3). Mowę zaś czyli homilię wygłasza się na podstawie tekstu świętego (por. Konst. art. 52) po odczycaniu Lekcji i Ewangelii ze Mszy św. za nowożeńców, w ten jednak sposób, aby porządek całego obrzędu był taki:

a) krótkie pouczenie, odczytanie Lekcji i Ewangelii w języku ojczystym, homilia, zawarcie małżeństwa, błogosławieństwo ślubne;

b) zamiast czytania Lekcji i Ewangelii ze Mszy św. za nowożeńców gdy jest brak odpowiedniego tekstu zatwierdzonego przez kompetentną terytorialną władzę kościelną, można do czasu używać tekstu zatwierdzonego przez Ordynariusza miejsca.

c) nic nie stoi na przeszkodzie, aby między Lekcją i Ewangelią miał miejsce śpiew. Także bardzo poleca się, aby po dopełnieniu obrzędu małżeństwa a przed udzieleniem błogosławieństwa ślubnego

odmówiono modlitwę wiernych, wg formy uznanej przez Ordynariusza miejsca, w której niech się zawierają modlitwy za nowożeńców;

d) na końcu obrzędu należy udzielać zawsze błogosławieństwa nowożeńcom, nawet w czasie zakazanym, a nawet wtedy gdy jeden czy drugi małżonek już powtórnie wstępują w związku małżeńskie, według formuły która znajduje się w Rytuale Rzymskim tyt. VIII rozdz. III, chyba, że mamy inne błogosławieństwo w rytuałach partykularnych.

75. Jeżeli zawiera się małżeństwo w czasie zakazanym, proboszcz niech upomni nowożeńców aby mieli specjalny wzgląd na charakter tego właśnie okresu liturgicznego.

VI. *Sakramentalia* (do Konst. art. 79)

76. Przy poświęcaniu świec 2 lutego i popiołu na początek Wielkiego Postu można odmówić jedną z modlitw, które w odniesieniu do tych błogosławieństw znajdują się w Mszałe Rzymskim.

77. Błogosławieństw dotychczas zarezerwowanych, które znajdują się w Rytuale Rzymskim, tyt. IX, rozdz. 9, 10, może udzielać każdy kapłan za wyjątkiem błogosławieństwa dzwonów, przeznaczonych do użytku kościoła poświęconego albo kaplicy (rozdz. 9, n. 11), kamienia węgielnego pod budujący się kościół (rozdz. 9, n. 16) służącego do nakrywania niekonsekrowanego ołtarza w cerkwiach, nowego kościoła, albo kaplicy publicznej (rozdz. 9, n. 17), płótna na którym odprawia się Msza św. (rozdz. 9, n. 21) nowego cmentarza (rozdz. 9, n. 22), także za wyjątkiem błogosławieństw zarezerwowanych papieżowi (rozdz. 10, n. 1—3), jak również błogosławienia i erygowania Drogi Krzyżowej (rozdz. 11, n. 1), ponieważ jest ona ono zarezerwowane biskupowi.

R o z d z i a ł IV.

B R E W I A R Z

I. *Odmawianie brewiarza, przez zobowiązanych do chórowej modlitwy*
(do Konst. art. 95)

78. Dopóki nie będzie przeprowadzona reforma brewiarza:

a) Wspólnoty Kanoników, mnichów i mniszek, oraz inne zakony ścisłe albo zgromadzenia zakonne, które przez prawo lub konstytucje zobowiązane są do chóru, poza Mszą konwentualną, powinny codziennie odmawiać cały brewiarz w chórze.

Poszczególni zaś członkowie tych wspólnot, którzy mają wyższe święcenia, albo złożyli śluby uroczyste, z wyjątkiem konwersów,

choćby byli słusznie zwolnieni od uczestnictwa w chórze, powinni sami codziennie odmówić te godziny kanoniczne, których nie odmówili w chórze.

b) Kapituły katedralne i kolegiackie oprócz Mszy św. konwen-tualnej powinny odmawiać te części brewiarza w chórze, które zostały im nałożone przez prawo ogólne lub partykularne.

Poszczególni zaś członkowie tych Kapituł, oprócz godzin kano-nicznych które zobowiązani są odmawiać wszyscy duchowni posiada-jący wyższe święcenia, (por. Konst. art. 96 i 89), powinni sami odmawiać te godziny, które odmawia ich Kapituła.

c) Na terenach zaś misyjnych, zachowawszy prawnie ustanowione przepisy chórowe zakonne lub kapitułarne, członkowie zgromadzeń zakonnych względnie kapituł, których nieobecność w chórze ze względu na obowiązki duszpasterskie jest słusznie usprawiedliwiona, na podstawie zwolnienia Ordynariusza miejsca, nie zaś Wikariusza Generalnego lub Delegata, mogą korzystać ze zwolnień określonych listem apostołskim *Sacram Liturgiam, n. VI*.

II. Władza dyspensowania lub zamieniania brewiarza (do Konst. art. 97)

79. Władza udzielona wszystkim Ordynariuszom zwalniania swoich podwładnych od obowiązku odmawiania brewiarza całkowicie lub częściowo, względnie zamieniania w poszczególnych wypadkach i ze słusznego powodu, rozciąga się także na wyższych przełożonych zakonów kleryckich nie wyjętych, lub zgromadzeń religijnych żyją-cych wspólnie ale bez ślubów.

III. Małe Officium (do Konst. art. 98)

80. Nie uważa się żadnego małego Officium na wzór brewiarza ułożonego jeżeli nie składa się ono z psalmów, z czytań, hymnów, modlitw i godzin dnia i jeśli nie ma jakichś cech związanych z okresem roku liturgicznego.

81. Na razie można używać małych Officjów do odprawiania publicznej modlitwy Kościoła, które dotychczas prawnie są zatwierdzone, jeżeli tylko są ułożone według wymagań, o których była mowa w numerze poprzednim.

Nowe zaś małe Officia, które mogły by być używane do odpra-wiania publicznej modlitwy Kościoła powinny być zatwierdzone przez Stolicę Apostolską.

82. Tłumaczenie tekstu małego Officium na język ojczysty, do odprawiania publicznej modlitwy Kościoła powinno być zatwierdzone przez kompetentną terytorialną władzę kościelną, uznane i potwierdzone pismem Stolicy Apostolskiej.

83. Kompetentną władzą, zezwalającą na język ojczysty przy odmawianiu małego Officium dla tych, którzy zobowiązani są do tego na mocy Konstytucji, względnie zwalniająca od obowiązku odmawiania, albo zamieniająca je, jest odnośnie każdego podwładnego jego ordynariusz lub wyższy przełożony zakonny.

IV. Wspólne odmawianie brewiarza albo małych Officjów
przez członków Stowarzyszeń dążących do doskonałości
(do Konst. art. 99)

84. Obowiązek wspólnego odmawiania brewiarza, albo niekiedy małego Officium, albo ich części obowiązujący na mocy ich Konstytucji członków Stowarzyszeń dążących do doskonałości nie odbiera im władzy opuszczania prymy i wybierania z innych mniejszych godzin tej, która bardziej odpowiada danej chwili dnia. (Por. Litt. Apost. *Sacram Liturgiam*, n. VI).

V. Używanie języka przy odmawianiu brewiarza
(do Konst. art. 101)

85. Duchowni odmawiający brewiarz w chórze muszą zachować w użyciu język łaciński.

86. Władza dana ordynariuszowi, na wyrażenie zgody na język ojczysty w poszczególnych wypadkach tym duchownym dla których używanie języka łacińskiego jest poważną przeszkodą i z tego powodu nie odmawiają należycie brewiarza rozciąga się także na wyższych przełożonych zakonów kleryckich nie wyjętych i na stowarzyszenia duchownych żyjących wspólnie bez ślubów.

87. Poważna przeszkoda, której się wymaga aby udzielić zezwolenia o którym była mowa wyżej, powinna być należycie zbadana, rozważywszy możliwości fizyczne, moralne, intelektualne i duchowe petenta. Jednakże ta władza, której się udziela jedynie w tym celu, aby odmawianie brewiarza uczynić łatwiejszym i przez to bardziej pobożniejszym, żadną miarą nie powinna zmierzać do tego ograniczenia obowiązku przez który kapłan obrządku łacińskiego jest zobowiązany do uczenia się języka łacińskiego.

88. Tłumaczenie brewiarza na język ojczysty wg innego rytu jak rzymski niech będzie przygotowane i uznane przez odpowiednich ordynariuszy tego języka, używając do tego przy elementach wspólnych dla obu rytów tłumaczenia uznanego przez władze terytorialną, a następnie przedstawionego Stolicy Apostolskiej do zatwierdzenia.

89. Brewiarze używane przez duchownych, którym udzielono zgodnie z zasadą art. 101 § 1 Konst. zezwolenia na używanie języka ojczystego przy odmawianiu brewiarza potrzeba aby zawierały oprócz tłumaczenia na język ojczysty także tekst łaciński.

Rozdział V

NALEŻYTE BUDOWANIE KOŚCIOŁÓW I OŁTARZY
UŁATWIAJĄCE WIERNYM AKTUALNE UCZESTNICTWOI. *Urządzenie Kościołów*

90. Przy erygowaniu nowych kościołów, przy odbudowywaniu i urządzeniu bardzo starannie należy się zatroszczyć aby okazały się zdadne do odprawiania czynności świętych, wg prawdziwego ich przeznaczenia i aby ułatwiały wiernym aktualne w nich uczestnictwo (por. Konst. art. 124).

II. *Wielki Ołtarz*

91. Lepiej jest jeśli ołtarz wielki jest zbudowany w oddaleniu od ściany, aby go można było łatwiej obejść i aby mogło się na nim odbywać nabożeństwo twarzą do ludu. Ołtarz ten w świętej budowli takie powinien zajmować miejsce aby prawdziwie stanowił centrum i aby sama przez się uwaga wszystkich zgromadzonych wiernych na niego się zwracała.

Przy dobieraniu materiałów do budowy i ozdabiania tego ołtarza niech będą zachowane przepisy prawa.

Prezbiterium otaczające ten wielki ołtarz niech będzie takich rozmiarów ażeby można było wygodnie sprawować święte obrzędy.

III. *Krzesła (sedes) dla celebransa i ministrantów*

92. Krzesła dla celebransa i ministrantów zgodnie ze strukturą poszczególnych kościołów tak niech będą umieszczone, aby z łatwością doszczegali je wierni i aby naprawdę okazało się, że sam celebrans rzeczywiście stoi na czele całej wspólnoty wiernych.

Jednakże, gdyby to krzesło było umieszczone za ołtarzem, to należy unikać takiego jego kształtu, jaki przysługuje jedynie tronowi biskupa.

IV. *Ołtarze boczne*

93. Liczba ołtarzy bocznych powinna być mała, a nawet jeśli struktura budowli na to pozwala, bardzo wypada aby były umieszczone w kaplicach w jakiś sposób od głównej nawy kościoła odłączonych.

V. *Ozdabianie ołtarzy*

94. Krzyż i świeczniki, które wymagane są podczas poszczególnych czynności liturgicznych na mocy orzeczenia Ordynariusza miejsca można także położyć poza ołtarzem.

VI. Przechowywanie Najśw. Eucharystii

95. Najśw. Eucharystię przechowuje się w mocnym i nie dającym się naruszyć tabernakulum, umieszczonym w środku wielkiego ołtarza, lub ołtarza bocznego ale prawdziwie się wyróżniającego, albo zgodnie ze słusznymi zwyczajami w szczególnych wypadkach, uznanych przez Ordynariusza miejsca, także w innej części kościoła słusznie uznanej i należycie ozdobionej.

Można odprawiać Mszę św. twarzą do ludu także jeśli na ołtarzu znajduje się tabernakulum, małe wprowadzić ale odpowiednio przystosowane.

VII. Pulpity

96. Wypada aby pulpit albo pulpity do wygłaszania świętych czytań, tak były rozmieszczone, aby wierni mogli dobrze dostrzec i słyszeć usługującego im ministra.

VIII. Miejsce dla zespołów śpiewaczych i organów

97. Miejsce dla zespołów śpiewaczych i organów, tak należy rozmieścić, aby jasnym się okazało, że i śpiewacy i dyrygent organów stanowią część zgromadzonej wspólnoty wiernych i aby oni sami lepiej mogli spełniać swój liturgiczny obowiązek.

IX. Miejsce wiernych

98. Wiernym należy wyznaczyć miejsca ze specjalną troską, aby oni i wzrokowo i duchowo mogli należycie brać udział w świętych czynnościach. Wypada aby wg zwyczaju postawić do ich użytku ławki lub krzesła. Należy odrzucić zwyczaj rezerwowania krzeseł dla niektórych osób prywatnych zgodnie z zasadą art. 32 Konst.

Należy się zatroszczyć także o to, aby wierni widzieli czy to celebriansa, czy asystę, a także aby przy użyciu współczesnych instrumentów technicznych mogli ich wygodnie słyszeć.

X. Chrzcielnica

99. Przy budowaniu i ozdabianiu chrzcielnicy, należy bardzo starannie zwrócić uwagę na to, aby wyraźnie okazała się godność sakramentu chrztu św. i aby było odpowiednie miejsce do wspólnego odprawiania obrzędów. (Por. art. 27 Konst.).

Niniejszą instrukcję przygotowaną z polecenia Ojca Św. Pawła VI przez Radę do wykonania Konstytucji o Świętej Liturgii przedstawił Jego Świętobliwości Jakub S. R. K. Kardynał Lercaro niniejszej Rady przewodniczący.

Ojciec Święty po odpowiednim przemyśleniu tej instrukcji, przy pomocy w tej sprawie wspomnianej już wyżej Rady, a również Świętej Kongregacji Obrzędów, instrukcję tę na audiencji udzielonej 26. IX. 1964 roku Arkadiuszowi Marii, S. R. K. Kard. Larraona Prefektowi Świętej Kongregacji Obrzędów w całości i w szczegółach w specjalny sposób uznał i powagą swoją zatwierdził i rozkazał aby się stała prawem powszechnym dla tych wszystkich, których ona dotyczy i aby była starannie wypełniana od 7. III. 1965 roku tj. od pierwszej niedzieli Wielkiego Postu.

Wszystkie inne przepisy przeciwne tej instrukcji tracą swoje znaczenie.

Rzym, 26. IX. 1964 r.

Jakub Kard. Lercaro

Abp Bolonii, Przewodniczący Rady
dla wykonania Konstytucji o Liturgii

Arkadiusz M. Kard. Larraona

Prefekt Św. Kongregacji Obrzędów